

ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ В РАМКАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОЇ ЕКОНОМІКИ

Н. В. МОЖАЙКІНА, канд. екон. наук, доц.,
доц. кафедри економічної теорії та міжнародної економіки
*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова, м. Харків*

Не існує єдиного визначення сталого розвитку. З різних перспектив сталий розвиток розглядають, зокрема, як модель удосконалення поточних систем (підтримка економічного зростання), заклик до рішучих реформ (підтримка «зеленої економіки» та технологічних інновацій) і необхідність великих перетворень в державних структурах і властивих суспільству цінностей (рух за перехідні процеси).

Проте, всесвітнім співтовариством наводяться вагомі аргументи щодо визначальної важливості різних типів освіти для досягнення цілей сталого розвитку країн з більш рівним, інклюзивним та справедливим суспільством. Рівноправна якісна освіта і навчання протягом усього життя вкрай важливі для забезпечення сталого майбутнього для всіх. Предмет і метод вивчення впливає не тільки на знання, навички, ставлення і погляди учнів на світ, але і на їх повагу один до одного, крім вибору інвестицій і досліджень, які впливають на майбутні покоління.

Тому необхідно критично розглядати систему освіти, щоб вона стимулювала створення стійких темпів розвитку, долаючи негативні наслідки його впливу. Освіта відіграє ключову роль в підвищенні доходів, поліпшення якості життя, але також формує грамотних і вмілих фахівців, які є фундаментом технологічних перетворень в економіці.

Щоб освіта найбільш ефективним способом сприяла розвитку, потрібні інвестиції з ретельним національним контекстом в поєднанні з більш широкою соціально-економічною політикою. Освіта і підвищення кваліфікації відіграють важливу роль у створенні інклюзивної економіки зі стійкими моделями споживання та виробництва, новими галузями промисловості, робочими місцями.

Для цього держава повинна зосередити всі свої зусилля на переорієнтацію систем освіти, розвитку навичок, досліджень та інновацій.

Витрати на освіту вважаються одним з ключових показників соціального розвитку, так як відображають ступінь уваги, що приділяється державою і суспільством освіті громадян. Разом з тим, цей показник не враховує, наскільки рівномірно або нерівномірно розподіляються витрати на освіту за різними соціальними групами всередині тієї чи іншої держави, співвідношення між державними та приватними витратами на освіту і структуру цих витрат, а також пов'язані з цим фактори.

Так, в 2019 року в витратах державного бюджету України тільки 4,78 % було виділено на освіту, що значно менше в порівнянні з 2014 роком – 6,67 % і 2016 роком – 5,09 %. А реформа освіти не привела до підвищення якості

української освіти. Триває деградація середньої та шкільної освіти, що виражається як у результатах ЗНО, так і в положенні українських університетів у міжнародних рейтингах. Крім того, з України відбувається відтік соціального капіталу.

З часу старту нової реформи освіти, кількість українців, що вважають за краще навчання в закордонних університетах, різко зросла і в даний момент майже 70 тисяч молодих українців (за офіційними даними) навчаються за кордоном. Ці люди найбільш активні, багато хто з них талановиті, з хорошим рівнем володіння іноземними мовами. Швидше за все, після отримання іноземної освіти, вони не захочуть повертатися в Україну, а значить будуть втрачені для неї.

Проблеми освітньої системи і ринку праці все частіше виступають приводом для дискусій. До їх числа можна віднести диспропорції на ринку праці, які проявляються в нестачі кадрів необхідної кваліфікації, які запитують роботодавці, і в працевлаштуванні не за фахом. Ще більше ускладнює ситуацію погіршення якості освітньої підготовки і низькі показники курсів підвищення кваліфікації. Сьогодні майже кожен випускник стикається з проблемами працевлаштування. Більш того, студент, який отримав хороші теоретичні знання в навчальному закладі, не завжди готовий застосовувати її на практиці. У підсумку, багато випускників не можуть працевлаштуватися. В даний час молодь становить більшу групу безробітних – понад 30 % від загального числа безробітних.

Все вищезазначене свідчить про низьку ефективність проведених реформ.

Основна проблема у методиках навчання: вербалізм в програмах підготовки, більша кількість горлових годин і набагато менше виробничої практики, проектної, дослідницької роботи і взагалі всього того, що формує самостійність мислення. Проблема не в учнях: не вони винні в тому, що їх так вчать. В цьому винна уся система організації навчального процесу. Перетворення в управлінській та організаційній структурі у навчальних закладах, швидше за все не принесуть бажаних результатів і реальних змін. Без істотної зміни дизайну реформ, освіта в Україні продовжить деградувати, а молоді українці й надалі будуть шукати щастя за кордоном.

Реалізація програми вдосконалення освіти вимагає негайного вирішення невідкладних організаційних моментів, серед яких найважливішими є наступні. По-перше, усі навчальні заклади повинні по-новому будувати свої взаємини в напрямку формування творчих і дослідницьких здібностей учнів не тільки в період навчання у вузі, а й в середніх загальноосвітніх школах. Успіх освітніх установ в підготовці творчо мислячої особистості значною мірою залежить від цілеспрямованої ув'язки усіх навчальних планів дисциплін, що вивчаються з вирішенням поставленого завдання і від кадрів викладачів вузу і вчителів шкіл, здатних розвивати задатки учнів і допомогти їм придбати корисні навички.

У вирішенні цього далеко не простого завдання особливе місце відводиться вищим навчальним закладам. Крім того, прогресу в освіті недостатньо для вирішення завдань соціального розвитку. Добробут вимагає комплексної стратегії, яка залучає і втягує інші сектори крім освіти.